

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Nc/2/2020
Identifikačné číslo spisu: 1117206351
Dátum vydania rozhodnutia: 30.03.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:1117206351.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne JUDr. T. X. M. bývajúcej v B., zastúpenej P., advokátom so sídlom v B., proti žalovanému JUDr. T. B., bývajúcemu v B., zastúpenému F., o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 9 C 16/2017 a na Krajskom súde v Bratislave pod sp.zn. 7 Co 22/2019, o vylúčení sudkýň Krajského súdu v Bratislave z prejednávania a rozhodovania sporu, takto

rozhodol:

F., JUDr. Q. a JUDr. Z. sudkyne Krajského súdu v Bratislave, n i e s ú v y l ú č e n é z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na tomto súde pod sp.zn. 7 Co 22/2019.

Odôvodnenie

1. V konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) pod sp.zn. 7 Co 22/2019 žalovaný podaním z 12. júna 2018 vzniesol námietku zaujatosti voči všetkým sudcom krajského súdu (ďalej len „prvá námietka zaujatosti“). Uviedol v nej, že žalobkyňa je ako procesná strana bez ďalšieho vylúčená z prejednávania a rozhodovania daného sporu. Zvyšní sudcovia krajského súdu sú podľa žalovaného vylúčení vzhľadom na to, že žalobkyňa je ich kolegyňa, prípadne priateľka. Navyše, daný spor nemá charakter „len“ inter partes, ale sa (z dôvodu osobitnej povahy okolností, z ktorých sa vyvodzuje žalobou uplatnený nárok) týka všetkých sudcov krajského súdu. Nie bez významu je tiež skutočnosť, že prístup sudcov tohto súdu k prejednávanému sporu a k osobe žalovaného môže byť ovplyvnený obsahom medializovaných kritických výrokov žalovaného o krajskom súde a jeho sudcoch. Z týchto dôvodov dospel k presvedčeniu, že všetci sudcovia krajského súdu sú v danom spore zaujatí a nerozhodnú spravodlivo.

2. Námietku zaujatosti proti JUDr. L. a Mgr. B., sudkyniam krajského súdu, vzniesla aj žalobkyňa s odôvodnením, že ich vzájomný vzťah je negatívny, až nepriateľský.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd nadriadený krajskému súdu [§ 54 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)] posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti sudcov krajského súdu z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzajúc z ustanovení § 49 ods. 1

CSP a § 55 CSP, po oboznámení sa s obsahom prvej námietky zaujatosti, ako aj námietky zaujatosti vznesenej žalovanou a po posúdení vyjadrení sudcov krajského súdu uznesením z 28. novembra 2019 sp.zn. 1 Nc 5/2019 časť sudcov krajského súdu vylúčil z prejednávania a rozhodovania tohto sporu a časť sudcov z rozhodovania a prejednávania sporu nevylúčil.

4. Po uvedenom rozhodnutí najvyššieho súdu žalovaný podaním z 13. januára 2020 vzniesol námietku zaujatosti voči Mgr. T. JUDr. Q. a JUDr. Z., sudkyňiam krajského súdu, o ktorých najvyšší súd rozhodol, že nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania sporu (ďalej len „druhá námietka zaujatosti“). Uviedol, že podľa rozvrhu práce krajského súdu na rok 2019 mal spor pôvodne prejednať a rozhodnúť senát 7 Co tohto súdu v zložení: JUDr. B., Mgr. T. a JUDr. F.. Na základe oznámenia JUDr. Blanky Podmajerskej v zmysle ustanovenia § 50 ods. 1 CSP JUDr. Ľuboš Sádovský rozhodol 21. februára 2019, že táto sudkyňa je vylúčená z prejednávania a rozhodovania daného sporu; v nadväznosti na to vydal v zmysle ustanovení § 50 ods. 3 CSP a § 51 ods. 4 písm. d/ zákona č. 575/2004 Z.z. o sudcoch príkaz, aby pomocou technických prostriedkov bol náhodným výberom pridelený ďalší člen senátu 7 Co spomedzi sudcov občianskoprávneho kolégia vybavujúcich agendu „Co“, mimo predsedov senátov (ďalej len „prvý príkaz“). Použitím týchto prostriedkov bola do tohto senátu zaradená JUDr. Q.. Keďže uznesením najvyššieho súdu z 28. novembra 2019 sp.zn. 1 Nc 2/2019 bola z prejednávania sporu vylúčená JUDr. F., vydal JUDr. K. 10. decembra 2019 príkaz na to, aby pomocou technických prostriedkov bol do senátu 7 Co pridelený ďalší člen spomedzi sudcov Mgr. B.j, JUDr. M., JUDr. D., JUDr. X., JUDr. T.j a JUDr. Z. (ďalej len „druhý príkaz“). Na základe druhého príkazu bola 13. decembra 2019 do senátu 7 Co zaradená JUDr. Z. Postup JUDr. ĽR. pri zostavovaní členov senátu 7 Co krajského súdu označil žalovaný za objektívne vyvolávajúci pochybnosti o nezaujatosti ustanovených členov tohto senátu a zároveň za postup protiústavný a nezákonný, zasahujúci do jeho práva na zákonného sudcu. Išlo totiž o postup predsedu krajského súdu, v prípade ktorého aj podľa záveru najvyššieho súdu vyjadreného v uznesení z 28. novembra 2019 sp.zn. 1 Nc 2/2019 boli jednoznačne dané okolnosti vylučujúce sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu (§ 49 ods. 1 CSP). Svoju druhú námietku zaujatosti označil žalovaný za ústavne konformný prostriedok nápravy, ktorým môže dosiahnuť rozhodovanie sporu zákonnými sudcami (v súvislosti s tým poukázal na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. I. ÚS 65/05). Zdôraznil pritom, že „objektívnu nestrannosť treba v tomto prípade posudzovať o to naliehavejšie, že v tomto prípade ide o politicky exponovanú vec, ktorá je teda sledovaná širšou verejnosťou a ktorá na každé hoci i zdanlivé ovplyvnenie rozhodnutia reaguje veľmi citlivo“.

5. Podľa § 49 ods. 1 CSP je sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti. Účelom právnej úpravy vyjadrenej v tomto ustanovení je prispieť k nestrannému a objektívnemu prejednaniu sporu. Tomuto účelu zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktoré sú z hľadiska vylúčenia sudcov z prejednávania a rozhodovania sporu považované za právne relevantné. Je nimi existencia určitého právne významného pomeru sudcu, a to: a/ k sporu, v rámci ktorého by bol daný konkrétny záujem sudcu na určitom spôsobe skončenia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu, ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c/ k zástupcom strán sporu, ktorý by bol založený na pomere vykazujúcim znaky vzťahu uvedeného pod b/, a napokon d/ k osobám zúčastneným na konaní.

6. Druhú námietku zaujatosti žalovaný nezaložil na argumentácii, že Mgr. T., JUDr. Q. a JUDr. Z. majú k veci, stranám sporu alebo k ich zástupcom pomer, ktorý by bol relevantný v zmysle § 49 ods. 1 CSP. So zreteľom na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2005 sp.zn. I. ÚS 65/2005, ktoré bolo pod č. 51/2005 publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky, dospel k presvedčeniu, že tieto sudkyne krajského súdu sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania daného sporu vzhľadom na spôsob, ktorým JUDr. K., sám ako sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, postupoval pri „zostavovaní“ členov senátu 7 Co. Ústavný súd Slovenskej republiky v tomto rozhodnutí, ktoré sa týkalo trestnej veci, uviedol, že „pri skúmaní podstatných náležitostí pojmu ‚zákonný sudca‘ treba brať do úvahy nielen príslušnú zákonnú úpravu, ale predovšetkým ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky a Dohovoru o ochrane ľudských

práv a základných slobôd o nezávislom a nestrannom výkone súdnictva. Existencia nestrannosti musí byť určená jednak podľa subjektívneho hľadiska, to znamená na základe osobného presvedčenia a správania konkrétneho sudcu v danej veci, a jednak podľa objektívneho hľadiska, teda zisťovaním, či sudca poskytoval dostatočné záruky, aby bola z tohto hľadiska vylúčená akákoľvek oprávnená pochybnosť. V tomto smere ide o zvažovanie zistiteľných skutočností, ktoré môžu nestrannosť sudcu spochybniť. Z tohto pohľadu môže mať dokonca určitý význam aj zjav - zdanie (appearances). Je to inými slovami vyjadrený výstižný výrok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Delcourt v. Belgicko*, 1970, séria A, č. 11, podľa ktorého spravodlivosť má byť nielenže vykonávaná, ale sa aj musí javiť, že je vykonávaná“. Podľa žalovaného, vychádzajúceho z týchto právnych záverov Ústavného súdu Slovenskej republiky, možno zovšeobecniť aj vo vzťahu k civilnému sporovému konaniu, že strana sporu domnievajúca sa, že boli porušené pravidlá pre pridelovanie vecí v súlade s rozvrhom práce súdu, je oprávnená námietkou zaujatosti domáhať sa vylúčenia tých sudcov, ktorí nie sú podľa jej názoru zákonnými sudcami. Ústavný súd Slovenskej republiky totiž zastáva názor, že porušenie práva na zákonného sudcu zakladá pochybnosti o nestrannosti a nezaujatosti sudcu (sudcov) z hľadiska objektívneho posúdenia.

7. Mgr. T. JUDr. Q. a JUDr. Z. vo vyjadreniach k druhej námietke zaujatosti zotrvali na tom, že u nich nie sú dané okolnosti vylučujúce sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí. Poznamenali, že pridelovanie vecí náhodným výberom v prípade vylúčenia niektorých sudcov je súčasťou riadiacej činnosti vedenia súdu.

8. V nadväznosti na obsah druhej námietky zaujatosti a rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2005 sp.zn. I. ÚS 65/2005 najvyšší súd ako súd nadriadený krajskému súdu skúmal, či namietané sudkyne možno považovať za zákonné sudkyne.

9. Zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prerokúvanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte [§ 3 ods. 3 veta prvá a druhá zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z.z.“)]. Zmenu v osobe zákonného sudcu možno vykonať len v súlade so zákonom a s rozvrhom práce (§ 3 ods. 4 zákona č. 757/2004 Z.z.). Predsedovia súdov zabezpečujú riadenie súdov v oblasti výkonu súdnictva najmä rozvrhom práce (§ 49 písm. a/ zákona č. 757/2004 Z.z.). Na účely tohto zákona sa rozvrhom práce rozumie akt riadenia predsedu súdu, ktorým sa riadi organizácia práce súdu pri zabezpečovaní výkonu súdnictva na príslušný kalendárny rok (§ 50 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z.z.). Rozvrh práce obsahuje určenie senátov, samosudcov, súdnych úradníkov a notárov poverených vybavovaním agendy jednotlivých druhov vecí, ktoré došli na súd (§ 50 ods. 2 písm. a/ zákona č. 757/2004 Z.z.). Ak tento zákon neustanovuje inak, veci určené podľa predmetu konania sa v súlade s rozvrhom práce pridelujú jednotlivým senátom, samosudcom, súdnym úradníkom a notárom náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí (§ 51 ods. 1 veta prvá zákona č. 757/2004 Z.z.). Náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom sa podľa rozvrhu práce alebo jeho zmeny prerozdeľujú už pridelené veci aj v prípade, ak bol zákonný sudca, ktorému bola vec pridelená, z konania a rozhodovania vo veci vylúčený (§ 51 ods. 4 písm. d/ zákona č. 757/2004 Z.z.).

10. Zákonným sudcom môže byť ľubovoľný sudca, ktorý sa podľa rozvrhu práce má stať sudcom v danej veci. Podmienkou však musí byť, aby sa vec pridelila v súlade s rozvrhom práce ustanoveným pre kalendárny rok, v ktorom sa vec má prideliť podľa času doručenia žaloby na súd. Ak sa vec pridelí sudcovi podľa iného rozvrhu práce, taký stav v zásade nemožno kvalifikovať ako splnenie podmienok pre uplatnenie práva na zákonného sudcu. Túto podmienku možno vyvodiť z účelu práva na zákonného sudcu. Účelom tohto základného práva je poskytnúť osobe, ktorá sa pred súdom uchádza o ochranu svojho práva, záruku, že o jej spore o právo rozhodne nestranný sudca. Prípadným manipuláciám pri pridelovaní vecí na zabezpečenie nestrannosti sudcu slúži princíp náhodného výberu sudcu, ktorý bude o veci konať a rozhodovať (I. ÚS 448/2016).

11. Za senát zložený zo zákonných sudcov možno považovať len senát zložený zo sudcov príslušného súdu, ktorí tvorili tento senát v čase pridelenia veci. Ústavnej zásade neodňateľnosti zákonného sudcu, ktorá vyplýva zo základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, nezodpovedá prípad, ak zákonní sudcovia senátu, ktorému bola vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie, boli zmenení bez splnenia zákonných predpokladov na vykonanie takýchto zmien neskoršie vydaným rozvrhom práce ako riadiacim aktom predsedu súdu (prípadne jeho zmenami a doplneniami). K zmene v zložení senátov vo veciach už pridelených na prerokovanie a rozhodnutie by malo dochádzať v zásade výnimočne (III. ÚS 212/2011).

12. Ochrana základného práva na zákonného sudcu plní účel základného práva, dokiaľ subjektu práva zaručuje, že o jeho spore bude rozhodovať a rozhodne sudca, ktorý spĺňa podmienky pre pridelenie veci na rozhodnutie v právnom postavení sudcu určeného na rozhodnutie danej záležitosti. Obsahom základného práva na zákonného sudcu je aj ochrana pred neústavnými zmenami zákonného sudcu po pridelení veci na rozhodnutie, ktorá zahŕňa celé konanie až do jej skončenia na danom stupni súdnictva. Zmena v osobe zákonného sudcu po pridelení veci nie je vylúčená, no musí sa udiť jedine v súlade so zákonom ustanovenými podmienkami a pri dodržaní zákonom ustanoveného postupu (I. ÚS 448/2016).

13. V danom prípade Rozvrh práce krajského súdu na rok 2019 (ďalej len „rozvrh práce“) obsahuje osobitnú časť nazvanú „Všeobecné zásady platné pre občianskoprávne, obchodné a správne kolégium“. Podľa bodu II. týchto zásad „zákonnými sudcami a senátmi v konkrétnych veciach sú sudcovia, ktorým tieto veci napadli v zmysle základných zásad platného rozvrhu práce, jeho dodatkov, prípadne osobitných opatrení v zmysle príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku, Správneho súdneho poriadku a Vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z.z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy v znení zmien a doplnkov“.

14. V zmysle bodu VII. ods. 4 „Všeobecných zásad platných pre občianskoprávne, obchodné a správne kolégium“ platilo, že „predsedu senátu zodpovedného za chod senátu zastupuje iný predseda senátu zodpovedný za chod senátu; členovia senátu zastupujú členov senátu. Ak je v konkrétnom senáte aj druhý predseda senátu, tento ako prvý zastupuje predsedu senátu v tomto senáte“.

15. Po podaní odvolania bol spor pridelený senátu 7 Co krajského súdu. V súlade s rozvrhom práce krajského súdu na rok 2019 mal vec na odvolacom súde pôvodne prejednať a rozhodnúť tento senát v zložení: JUDr. B. („zodpovedná za chod senátu“), Mgr. T. (s poznámkou „zastupovanie vzájomné“) a JUDr. F. (s poznámkou „zastupovanie vzájomné“).

16. JUDr. B.á bola na základe jej oznámenia (§ 50 ods. 1 a 2 CSP) vylúčená z prejednávania a rozhodovania sporu. V zmysle bodu VII. ods. 4 veta druhá „Všeobecných zásad platných pre občianskoprávne, obchodné a správne kolégium“ sa Mgr. T. bez ďalšieho stala v tomto spore predsedníčkou senátu 7 Co zodpovednou za chod tohto senátu. Na základe prvého príkazu JUDr. K. bola pomocou technických prostriedkov spomedzi všetkých členov senátov občianskoprávneho kolégia do senátu 7 Co (ako jeho ďalšia členka) náhodným výberom zaradená JUDr. Q..

17. JUDr. F. pôvodná členka senátu 7 Co, bola vylúčená z prejednávania a rozhodovania tohto sporu uznesením najvyššieho súdu z 28. novembra 2019 sp.zn. 1 Nc 5/2019. Vzhľadom na to, že do tohto senátu mal byť (v zmysle rozvrhu práce mohol byť) namiesto nej zaradený „člen senátu“ (nie „sudca zodpovedný za chod senátu“) spomedzi tých členov senátov občianskoprávneho kolégia krajského súdu, ktorí neboli vylúčení uznesením najvyššieho súdu, bol na základe druhého príkazu pomocou technických prostriedkov uskutočnený náhodný výber spomedzi členov senátov, ktorých JUDr. K. osobitne vymenoval.

18. Žalovaný v druhej námietke zaujatosti zastáva názor, podľa ktorého takto ustanovený senát 7 Co nie je zložený zo „zákonných sudcov“, lebo tento senát bol kreovaný na základe príkazov JUDr. K.,

bývalého predsedu krajského súdu, v prípade ktorého preukázateľne existovali dôvody vylučujúce sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí. K tejto argumentácii žalovaného treba uviesť, že existencia týchto dôvodov, i keď potvrdená uznesením najvyššieho súdu z 28. novembra 2019 sp.zn. 1 Nc 5/2019, znamená, že JUDr. K. sa ako sudca nesmie podieľať na prejednávaní a rozhodovaní danej veci v odvolacom konaní (nemôže rozhodovať o podanom odvolaní a posudzovať správnosť konania a rozhodovania súdu prvej inštancie). To však neznamená, že menovaný v čase vydávania prvého a druhého príkazu nebol predsedom krajského súdu a ako taký nebol oprávnený (ale tiež povinný) plniť úlohy a povinnosti predsedu súdu vyplývajúce z ustanovení zákonov č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach a č. 757/2004 Z.z., vrátane povinnosti dbať o riadny chod súdu, ktorému predsedá.

19. Existencia oprávnených pochybností o nezaujatom, nestrannom a objektívnom prejednaní a rozhodnutí sporu, vrátane pochybností o tom, či spor bude prejednávať a rozhodovať zákonný sudca, závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu, pričom nadriadený súd musí podľa objektívneho kritéria rozhodnúť, či sú dané skutočnosti preukázateľne odôvodňujúce vznik takýchto pochybností. Pri rozhodovaní, či je skutočne daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca nie je nestranný, prípadne že nie je zákonný sudca, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za opodstatnenú.

20. Podľa presvedčenia senátu 3 C najvyššieho súdu, ktorý posudzuje opodstatnenosť druhej námietky zaujatosti vznesenej žalovaným, nie sú v tomto prípade dané okolnosti, ktoré by z hľadiska objektívneho mali alebo mohli byť vnímané ako porušujúce právo na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) a negarantujúce rozhodovanie nezávislým a nestranným sudcom. Zo spisu nevyplýva, že by k zloženiu senátu 7 Co došlo v dôsledku porušenia ustanovení zákona č. 757/2004 Z.z., ktoré sú citované v bode 9. tohto uznesenia najvyššieho súdu, alebo v rozpore s právnymi názormi Ústavného súdu Slovenskej republiky uvedenými v bodoch 10. až 12. tohto uznesenia najvyššieho súdu. Vzhľadom na to dospel najvyšší súd k záveru, podľa ktorého k zloženiu senátu 7 Co krajského súdu nedošlo v dôsledku porušenia ústavne garantovaného práva na to, aby právna vec strany sporu nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky).

21. Z vyššie uvedených dôvodov najvyšší súd rozhodol, že Mgr. T., JUDr. Q. a JUDr. Z. nie sú v danom prípade vylúčené z prejednávania a rozhodovania tohto sporu.

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.